

האדם והיקום

הפסוקים הראשונים של פרשתנו מציגים לפנינו תמונה מאד עצובה של רגע שבו מגיע הקב"ה למסקנה שעליו להחריב את עולמו. אולם הסיפור לא מתחיל בפרשתנו אלא בפסוקים האחרונים של פרשת בראשית ושם התיאור עצוב עוד יותר. התורה אומרת כך: "וינחם ה' כי עשה את האדם בארץ ויתעצב אל ליבו". כולנו יכולים להזדהות עם התחושה של אכזבה על טיפוח של רעיון שיורד לטמיון בבת אחת. כאשר משווים את התיאור המופיע בסוף פרשת בראשית לתיאור שמופיע בתחילת פרשת נח ניתן לעמוד על הבנה חשובה בכל מהות פרשת המבול. ניתן הרי לשאול גם אם האדם חטא עד כדי שצריך להכחיד את כל המין האנושי מלבד נח ומשפחתו, מדוע יש צורך להביא כזה הרס ליקום כולו? מדוע לא ניתן להסתפק בהריגת המין האנושי? על פי התיאור של התורה התכוון ה' לבצע מחייה של היקום כולו ויש כאן תחושה של החרבת העולם ויצירתו מחדש. אמנם לגבי בעלי החיים חז"ל מסבירים שאף הם השחיתו את דרכם, אך עדיין השאלה היא האם זה אכן נוגע לכל החיות ומצדיק את השמדתם? המפתח להבנת העניין מצוי בהשוואת אמירות שונות של ה' בנוגע לתוכניתו להענשת האדם. פעמיים מתאר ה' את כוונתו להעניש את האדם ובשתי הפעמים ניתן לראות מבנה דומה. בסוף פרשת בראשית נאמר כך: "וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ וכל יצר מחשבות ליבו רק רע כל היום", ואז: "ויאמר ה' אמחה את האדם אשר בראתי מעל פני האדמה". ה' רואה את המצב ואז ה' אומר מה בכוונתו לעשות בעקבות המצב. מבנה דומה נמצא בתחילת פרשת נח: "וירא א' את הארץ והנה נשחתה כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ", ולכן: "ויאמר א' לנח קץ כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם את הארץ". גם כאן ישנה ראייה שגורמת לאמירה. לכאורה ניתן לומר שיש כאן כפילות, אך מבט מקרוב מעמיד אותנו על הבדל חשוב בין שתי האמירות. בעוד שבפעם הראשונה מודגש שהקב"ה מתכוון להעניש את האדם, בפעם השנייה הדגש הוא על השמדת הארץ. בראשון נאמר: "אמחה את האדם", ואילו בשני נאמר: "וירא.. את הארץ והנה נשחתה... והנני משחיתם את הארץ". (אמנם יש פירושים שונים לביטוי זה כגון משחיתם "מהארץ" או "עם הארץ", אך ניתן להציע שהכוונה היא השחתת הארץ ממש). נראה שהתורה מעמידה אותנו על נקודת מבט ייחודית באשר לאחריות שיש לאדם. חטאו של האדם אינו גורם רק להשחתת עצמו אלא להשחתת הארץ כולה. בטרם נעמוד על משמעות העניין נצביע על כך שגם ביציאה מן התיבה ניתן למצוא הבטחה כפולה של הקב"ה באשר לעתיד. מצד אחד אומר ה' כך: "ויאמר ה' אל ליבו לא אוסיף עוד לקלל עוד את האדמה בעבור האדם כי יצר לב האדם רע מנעוריו ולא אוסיף להכות את כל חי כאשר עשיתי". אך בכך לא די ישנה ברית נוספת הנכרתת בהמשך הפרשה האומרת כך: "את קשתי נתתי בענן והייתה לאות ברית ביני ובין הארץ". מצד אחד ישנה הבטחה לא לפגוע יותר באדם ובחי ומצד שני ישנה הבטחה לא לפגוע בארץ. בפרשה זו מלמדת התורה את אחת מאבני היסוד המופלאים של היהדות. ישנו קשר עמוק ומסתורי בין קיומו של העולם לבין מעשיו של האדם. אין מדובר רק בעונש לאדם בכך שה' פוגע בארץ, אלא מדובר בכך שמכיון שהארץ נועדה לשרת את המטרה של עבודת האדם את ה', אזי כאשר מטרה זו אינה מושגת אין זכות קיום לארץ ולעולם. הפרשה הזו מלמדת אותנו לראשונה את האחריות הכבדה המוטלת על האדם לשמור על העולם. (רעיון זה נכון בהחלט גם במישור המעשי של שמירת הסביבה, נושא שנדון בקהילות רבות בשבת זו). ניתן לראות את ההמשך של רעיון זה בבחירתו של אברהם. מצד אחד אברהם נבחר כדי להקים עם חדש המורכב מ"אנשים חדשים" המהווים תיקון לאדם שחטא. מצד שני אברהם מתבקש ללכת אל ארץ חדשה ובכך לתקן את הפגם שהושת על הארץ בעקבות חטאו של האדם. מטרת הליכתו של אברהם לארץ אמורה להניב ברכה לזרעו של אברהם ואמורה גם להביא לברכה לארץ שבחר ה'. המשמעות המעשית של רעיון זה הינה שעלינו לחוש בכל רגע את האחריות המוטלת על כתפיו כאנשים. בעשייה היומיומית שלנו כבני אדם אנחנו שותפים ליצירת המשכיות וקיום לעולם. רעיון זה מתעצם כאשר אנו זוכים להמשיך את דרכו של אברהם בארץ ישראל ולחיות חיי תורה בארצנו. עלינו להרגיש את הזכות והאחריות שנפלו בחלקנו להיות מאלה שערבים לקיומו של העולם. שבת שלום, הרב יוני ברליון, מנהל בית הספר